

Ötven métertől ötven kilométerig – az evangelizálás távja

Találkozás Marton Bernát ciszterci atyával

Személyét az utóbbi napokban felkapták a magyar médiában, annak kapcsán, hogy a rossz időjárás miatt lefújott dallasi maratoni – ultramaratoni, ötven kilométeres – futóverseny távját ő idehaza, a Margit-szigeten teljesítette, hetvennégy évesen. A ciszterci szerzetes, a rend által alapított dallasi gimnázium tanára az év elejétől – a tanév végéig – Magyarországon tartózkodik, a budapesti Szent Imre Gimnázium növendékeit oktatja angol nyelvre. Ezek a tények adták Bernát atya iránt az érdeklődés kereteit. Találkozásunkkor én sokkal inkább a szerzetes útjára voltam kíváncsi, amely a második világháború elején Budán, beszélgetésünk helyszínétől nem messze kezdődött.

„1941-ben születtem a tizenegedik kerületben, a Ménesi úton, amelyet akkoriban Nagyboldogasszony útnak hívtak. Tanulmányaimat 1947-ben kezdtem a ciszterci Szent Imréről elnevezett iskolájában. Egy év múlva azonban államosították, illetve bezárták az intézményt. Átkerültem a Szent Margit-iskolába, de az is megszűnt. Közben a család Nagytéténybe költözött, a Baross Gábor-telepen jártam általános iskolába, majd Budafokra kerültünk, s onnan indultam el 1956-ban...”

A tizenöt éves fiatalember a piarista gimnázium második osztályába járt a forradalom kitörésekor. Tanárai közül – többek mellett – Galambos Lászlót, Hegyi Ferencet és Medvigy Mihályt említi, ez utóbbiról megjegyzi: komoly, szent ember volt. A szerzetesség gondolata ekkor még nem érintette meg, „normális kis kölyök voltam”. Egyik bátyja ciszterci szerzetes volt, 1943-ban lépett be a rendbe, 1947 óta az egyesült államokbeli Dallasban élt, az emigráns magyar szerzetesek alapította kolostorban.

„Édesanyám azt mondta a forradalom leverését követően: édes fiam, menj, és keresd föl a bátyádat. Számomra értelmetlen volt akkor édesanyámnak ez a szinte véletlenszerű elhatározása. Számos „véletlen” történt velem, s ezeknek a „véletleneknek” – ami valójában a Gondviselés működése – a sorozata egész életemet elkísért. Kezdődött azzal, hogy egy magyarnak indultam el, iratok, pénz, útleve és váltás ruha nélkül.” Ma már mosolyogva emlékezik Bernát atya ezekre az időkre. „A másik bátyámnak kéteves ikrei voltak, felesége rokonai éltek az amerikai Pittsburgban. Fivérem el akarta hagyni családjával az országot, de a gyerekek kanyarosak lettek. Azt is megszervezte, kivel indulnak, aki ismerte az útvonalat a határig és azon túl is. Mivel ők nem mehettek, született meg az elhatározás: akkor menjen az öcsike.”

A fiatal fiú nem ismerte a házaspárt, akiknek egyengetniük kellett az utat. „Anyai eligazítást kaptam: november 20-án reggel hét órára menjek le a templomterre, a trafaállomáshoz várnak engem. Előtte fölkerestem a káplánt, Keszthelyi Ferencet – későbbi váci püspököt –, meggyóntam, megáldoztam, majd kiálltam a megadott helyre. Érkezett egy házaspár, s kérdeztem tőlük: akkor hogyan megyünk? Probáljunk stoppolni, volt a vá-

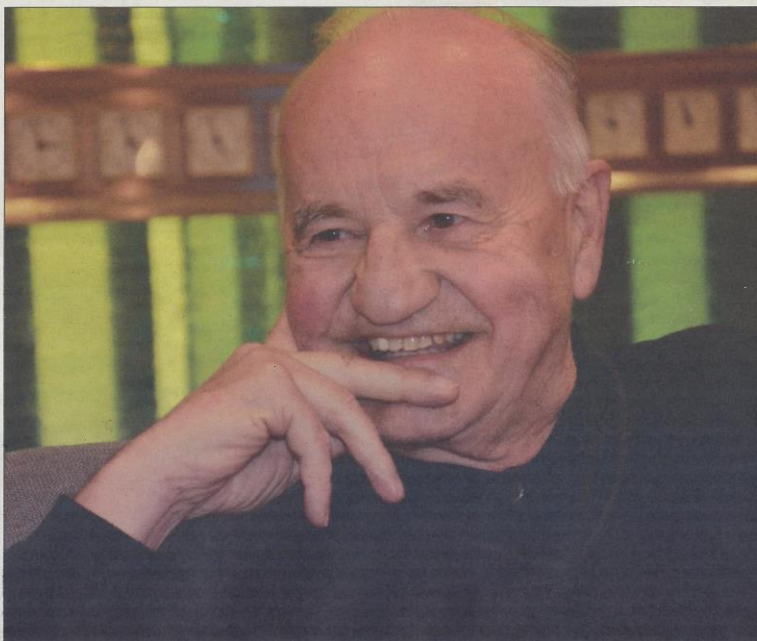
lasz. Teherautók szállították az élelmet vidékről Budapestre, s üresen – helyesebben a nyugati határ felé menekülőkkel tele – indultak vissza.”

Hiába integettek, egyetlen autó sem állt meg nekik. Végül vonattal vágta neki. „A házaspárnak fogalma nem volt arról, ki vagyok, ugyanis azok, akikkel a bátyám megbeszélte az utat, el sem indultak. Az utolsó pillanatban begazagoltak. Akkor már az a hír járt, hogy az oroszok körbezárták a várost, nem lehet kiutazni. A bátyám másnap reggel véletlenül összefutott a férjével. Elképdte: hol az öcsém? Erre ő: nem ismerjük az öcsédet. Minderről nem tudtam nyolc évig.”

Végül kijutott Ausztriába – megint csak „véletlenül”. A Nemzetközi Vöröskereszt vette gondozásba a menekülteket. Ő is lágerbe került. „Ekkor váltam el a házaspártól, a mai napig nem tudom, ki voltak. A grazi táborban legalább kétezeren zsúfolódunk össze. Mihamarabb ki akartam kerülni onnan. Összehaverkodtam néhány sráccal, s jöttek a hírek: gyerekek, fél tizenkettőkor vonat indul Nyugat-Németországba. Akkor megyünk Nyugat-Németországba. Jön a másik fiú: srácok, fél tízkor vonat indul Svájcba. Akkor megyünk Svájcba. Ha tudtam volna, hogy valamivel később közvetlenül az Egyesült Államokba utazhattam volna... Így azonban Svájcban kötöttem ki, „véletlenül...”

Tizenhárom hónapot töltött az alpesi országban. Ott is lágerbe került, közben a Vöröskereszt segítségével levelezett Dallasban élő bátyjával. Haza pedig a Szabad Európa Rádióon keresztül üzent. „Megbeszéljük a jelmondatot, ha sikeresen kijutok. Ez a következő volt: Lábas mester üzeni, minden rendben van. Miért lábas mester? Az illető, akivel menem kellett volna, a zománcgyárban dolgozott, így lett ő a lábas mester. Miután születtem meghallották az üzenetet – nyolcszor leadták! –, elmentek a rendőrségre, s bejelentették az eltűnésemet. Erre azért volt szükség, mert közvetlen szomszédaink besúgók voltak. Az 1919-es kommun alatt exponáltak magukat, ezért a diktatúra bukása után elmenekültek Montevidéba, s csak miután a kommunisták 1945 után visszatértek, akkor telepedtek ők is haza.”

Svájcban egy ismert ügyvéd fogadta be a fiatalembert, védekezőként. Ennek szüleinél

Marton Bernát: – Úgy látszik, a Jóisten engem erre az evangelizációra indított

lakott Lenin svájci tartózkodása idején, a belsők terrorista vezér jó barátságban volt a családdal. Az ügyvéd számos afrikai kommunista vezetővel tartott kapcsolatokat, egyikük fiát – újabb „véletlen” – később Bernát atya keresztelte meg Rómában. Egyébként ez a genfi ügyvéd hozta tető alá az éviányi egyezményt a franciák és az algériaiak közötti függetlenségi háborúban. „Különös, ellentmondásos személyt ismertem meg ebben a férfiban. Harminc évvel később, amikor Svájcban jártam, tudtam meg, hogy az illető börtönbe került. Egyébként a drámaíró Jean Cocteau-nak volt kebelbarátja.”

Bernát atya hosszas tortúra után kapta meg a bevándorlási engedélyt Amerikába. A kongresszus előbb hatvanezer menekültet engedett be az államokba, „ebből kimaradtam, majd később újabb három-négyezer bevándorlási engedélyt szavaztak meg, s ebbe már én is beleestem”.

Indulása után tizenhárom hónappal érkezett meg Amerikába. A megbeszélés szerint bátyja New Yorkban várta volna. Csakhogy lekészte a járatot, „s én ott álltam egyedül a New York-i repülőtérén. Két szót tudtam angolul: yes és no. Bámultam, mint borjú az új kapura: most mi lesz velem? Ekkor odalépett hozzám egy magyarul beszélő arab, s megkérdezte: tudnék magán segíteni? Köszönöm, a Saint George Hotelbe kell mennem, oda érkezik a bátyám. Kitöltöttem helyettem a belépőkortársasági iratokat – mindmáig őrzöm őket –, hívott egy taxit, megadta a címet, kifizette a viteldíjat, majd eltűnt. Ez az én öröngyalom volt. Különböleg hogyan keveredett volna oda egy magyarul beszélő arab New Yorkba? Kiderült

egyébként, hogy a férfi Budapestben tanult, a Műszaki Egyetemen.”

A következők járáttal megérkezett a bátyja. Bár régen találkoztak, azonnal megismerték egymást. New Yorkban töltötték az újévet, majd lerepültek Dallasba.

„Egy év kihagyás után állami gimnáziumban folytattam tanulmányaimat, közben több családnál laktam. Amikor tizenkilenc éves lettem, s már benőt a fejem lágya, önálló kis lakást béreltem. Leérettségiztem, majd beiratkoztam biológia szakra az egyetemre. A szerzetesség, a papság gondolata még ekkor sem jelentkezett.”

A magyar ciszterci szerzetesek közül többen tanították az egyetemen: Bernát atya franciatanára, matematika- és kémia tanára is közülük került ki. A dallasi kolostorban harmincnégy – magasán képzett – magyar ciszterci szerzetes élt. „Ekkoriban kezdett el bízseregni bennem valami, hogy talán-talán mégis a szerzetesség... Azt mindig tudtam, hogy tanítani szeretnék. Szinte krízisen estem át: melyik az én utam? 1960 karácsony táján aztán határozott érzés tört fel bennem: be kell lépnem a ciszterci rendbe! Kértem a felvételmet. Az előjáró azt mondta: várjak. Forrjon ki az elhatározásom. Szép eredménnyel befejeztem az első évet az egyetemen, s akkor fölvettem a kolostorba. Én voltam az első, akit a dallasi kolostorban szenteltek 1967-ben.”

A ciszterciéket akkor indították el gimnáziumukat, amely azóta is neves intézménynek számít. Bernát atyát előjárója azzal biztatta: felszentelése után majd folytathatja a biológia szakot. „Miután eljutottam a szentelésre, s egy újabb év alatt doktoráltam teológiából

– Zakar Polikárp volt a professzorom –, valóban úgy nézett ki, hogy biológianár leszek. Föl is vettek az angliai Cambridge-be – kicsoda nagy szó: Cambridge-be! –, már minden formáságot elintéztem, amikor levelet kaptam előjáróm-tól: fiam, itthon maradsz – mármint Dallasban –, osztályfőnök leszel, s franciát tanítasz. Akkor ugyanis franciatanára volt szükség, s én Svájcban megtanultam a nyelvet. Bevallom, nagyon fájt Cambridge elvesztése! Úgy terveztem, ott szerzem meg a második doktori címet. S hogy mit szölt ehhez a szerzetes? Az engedelmesség azt parancsolta, fogadjam el előjáróm utasítását. Szent Benedek nagyon szépen fejezi ki: az előjáró szava Isten szava. Elfogadtam, lenyeltem, kissé akadákoskodtam ugyan. Annyit mondtam: atya, nincs képesítésem franciából! Erre ő: szerzed magadnak!”

Beiratkozott a dallasi metódista egyetemre. Amit ott tanult, azt két héttel később leadta a diákoknak. „Így lett belőlem franciatanár. Végül is francia-latin szakos vagyok, mellette hittanár, s történelmet is tanítok.”

Három évvel később, 1971-ben kineveztek igazgatóhelyettesnek, tíz év múlva igazgatónak, s ezt a pozíciót egészen 1996-ig betöltötte. „A futás ekkor kezdődött. Addig nem sportoltam, idehaza kölyökként fociztam. Mivel azonban tekintélyparancsoló pocokom nőtt, eldöntöttem, valamit tennem kell ellene. Szép futópályája volt a gimnáziumnak; próbáljam meg, hátha tudok egy kicsit kocogni. Ötven méter sikerült. Másnap újrakezdtam. Eljutottam száz, kétszáz, négyszáz méterig, később egy kilométerig. Mikor le tudtam már futni öt kilomé-

tert, eszembe jutott, hiszen versenyeket is rendeznek. A kezdetek után fél évvel beneveztem. Teljesítettem a távot, gyatrán, de teljesítettem. Utána az öt kilométerből tíz kilométer lett, majd félmaraton: huszonegy kilométer. Ekkor „elvettem” a sulykot: ha a félmaratont képes vagyok teljesíteni, miért ne menne a maratont? Két év után sikerült lefutnom a negyvenkét kilométert.”

Ettől kezdve minden évben legalább egyszer teljesítette a távot – közben persze rendszeresen edzett. Miután elhunyt a bátyja, egyik kedves tanártársa és barátja, s ugyancsak meghalt magyarországi osztályfőnöke, Munkácsy Károly, „az ő emlékére elkezdtem szervezni a gimnázium diákjait. Egyenpóloban – in memoriam felirattal, és a nevek következtek – legközelebb már százöt gyerek kíséretében futottam.”

Közben elindult a New York-i, a bostoni, a chicagói, a Mont Saint-Michel-i, a brugge-i, a bajorországi maratonon. „Akkor figyeltem föl az ultramaratonra. Ez ötven kilométeres táv. Beneveztem, s megcsináltam. Korosztályomból egyedül én indultam, így megnyertem.” Jóízűen felkacag. „Hat éven át minden évben teljesítettem.”

Mindig haza akart jönni tanítani, de akkor hogyan vegyen részt a dallasi ultramaratonon? „Föltétődött bennem az ötlet: hátha megengedik a szervezők, hogy egyedül fussam le a távot a Margit-szigeten, s GPS-es órámmal bizonyítani tudom a táv teljesítését. Elküldték a rajtszámomat, készültem az ottani-val egy időben az itteni futásra. Csakhogy Dallasban zordra fordult az időjárás, hatalmas hóvihár kerekedett, s lefújták a futást. Én pedig egyedül – itteni diákjaim kíséretében – nekivágtam a ultrának.”

A szerzetes számára nagyon mai világbéli dolognak tűnik ez a fajta futás, s a vele járó médiatisátság. Bernát atya mosolyog: „Csak azt teszem, mint Don Bosco. Hogyan lehet megnyerni a fiatalokat? Látni kellett volna, amikor futottak velem a Szent Imre diákok. Az egyik a kesztyűmet vitte, a másik a vizes palackomat... Egy szerzetesnek nem kell mindig behunyt szemmel az égre merednie. Nyitott szemmel járjon a földön: vegye észre, ki van mellette, s milyen módon képes őt megszólítani. Megnyerni a futásra a fiatalokat, akik utána eljönnek hozzám beszélgetni, aztán lelki dolgokról esik szó. Úgy látszik, a Jóisten engem erre az evangelizációra indított. S én elfogadtam ezt a hívást.”

Elmer István
Fotó: Cser István